

STORTINGET

Innst. 219 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:130 S (2017–2018)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Olaug V. Bollestad, Ingvild Kjerkol og Kjersti Toppe om et bedre målesystem for livskvalitet, helse og det gode liv i Norge ut fra behovet for helhetlig informasjon

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen følge opp hovedanbefalingene i Helsedirektoratets rapport «Gode liv i Norge», slik at helhetlig informasjon om livskvalitet kommer inn i grunnlaget for helsepolitikken.
2. Stortinget ber regjeringen utvide eksisterende nasjonale undersøkelser om livskvalitet og legge til rette for økt støtte til fylkeskommunale/kommunale undersøkelser.
3. Stortinget ber regjeringen etablere et nettsted med en helhetlig fremstilling av «Livskvaliteten i Norge» og sørge for at det utgis en rapport om livskvalitet annethvert år.
4. Stortinget ber regjeringen avklare om Folkehelseinstituttet er den best egnede etaten for koordineringen av målesystemet for livskvalitet.
5. Stortinget ber regjeringen integrere målene for livskvalitet i styringen av helsevesenet i større grad enn i dag.»

Forslagsstillerne viser til at trivsel er blitt opphøyet til en egen målsetting i helsepolitikken både internasjonalt og i Norge. Dette reflekteres i målet om at «befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse og trivsel» i Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter (Meld. St. 19 (2014–2015)), og også i regjeringens strategi for psykisk helse, der det står at man «trenger bedre mål på livskvalitet» (Mestre hele livet, 2017, s. 14).

I juni 2016 ble rapporten «Gode liv i Norge» presentert og overrakt til helse- og omsorgsministeren. Hovedformålet var å legge til rette for at befolkningen og det politiske systemet får bedre informasjon om hvordan mennesker i Norge har det. Den umiddelbare foranledningen var Folkehelsemeldingen, der Helsedirektoratet fikk i oppdrag å lage en strategi for å sikre gode data om befolkningens livskvalitet.

Forslagsstillerne viser til at utredningen «Gode liv i Norge» gjør en grundig gjennomgang av dagens offisielle målesystem og peker på en rekke viktige svakheter. Utredningen kommer med en rekke forslag til forbedringer. Det foreslås fire hovedgrep: samordne måleverktøy og metode, forbedre systemet for innsamling av data om nasjonal livskvalitet, utforme et system for innsamling av data om fylkeskommunal og kommunal livskvalitet samt etablere en nasjonal nettportal for livskvalitet.

Ingen offentlige virksomheter har i dag et oppdrag om å etablere en slik nasjonal undersøkelse av livskvalitet, som både tillater metodisk utprøving, og som kan si noe substansielt om hvordan folk har det i Norge per 2018.

Om og når det vil bli gjennomført en pilotundersøkelse av livskvalitet, er foreløpig uklart. Forslaget om at det jevnlig bør utgis en publikasjon om «Livskvaliteten i Norge», har ikke blitt fulgt opp så langt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tore Hagebakken, Siv Henriette Jacobsen, Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre, Torill Eidsheim, Astrid Nøklebye Heiberg, Erlend Larsen og Sveinung Stensland, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Sylvi Listhaug, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Sosialistisk Venstreparti, Nicholas Wilkinson, fra Venstre, Carl-Erik Grimstad, og fra Kristelig Folkeparti, lederen Olaug V. Bollestad, viser til Helsedirektoratets utredning fra juni 2016, «Gode liv i Norge», om nødvendige målemetoder for å sikre god informasjon om befolkningens livskvalitet. Utredningen var et oppdrag bestilt av Helse- og omsorgsdepartementet og ble gjort i samarbeid med Statistisk sentralbyrå, Folkehelseinstituttet og Velferdsforskningsinstituttet NOVA/HIOA. Rapporten gir anbefalinger om hvordan livskvalitet kan måles, hvilke typer data det er behov for, og hva slags praktiske grep som kan tas for å sikre bedre datatilfang, analyse og formidling i framtiden.

Videre viser komiteen til at rapporten legger grunnlaget for ulike aktiviteter som kan bidra til at vi i Norge får mer kunnskap om befolkningens livskvalitet og hva som påvirker hvordan folk har det.

Komiteen vil peke på at måling av innbyggernes livskvalitet dreier seg om å finne ut hva som betyr noe for oss, og hvilke goder og opplevelser vi drømmer om og har håp om å realisere. Fordi begrepet reiser spørsmål om mål og midler, og om hva som er verdifullt i seg selv, legger det grunnlaget for den politiske diskusjonen om det politikk egentlig handler om: hvordan vi skal legge til rette for at alle skal kunne leve gode liv, og om fordeling av betingelsene for dette på en bærekraftig og rettferdig måte.

Komiteen er positiv til forslagene som er fremsatt ut fra ønsket om å sikre at helhetlig og oppdatert informasjon om livskvalitet skal ligge til grunn som en av faktorene for å måle samfunnsutviklingen og for å utvikle folkehelse- og helse- og omsorgspolitikken. Det vises her til statsrådets svarbrev, som med en god tilnærming svarer på utfordringene som er reist av representantene.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge opp hovedanbefalingene i Helsedirektoratets rapport «Gode liv i Norge», slik at helhetlig informasjon om livskvalitet kommer inn i grunnlaget for helsepolitikken.»

«Stortinget ber regjeringen integrere målene for livskvalitet i styringen av helsevesenet i større grad enn i dag.»

«Stortinget ber regjeringen avklare om Folkehelseinstituttet er den best egnede etaten for koordineringen av målesystemet for livskvalitet.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan man kan utvide eksisterende nasjonale undersøkelser om livskvalitet, herunder hvordan man kan legge til rette for nødvendig støtte til fylkeskommunale/kommunale undersøkelser for best mulig datatilfang.»

Komiteens flertall, medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til forslag nummer 3 i representantforslaget og til statsrådets svarbrev, hvor det varsles at hun vil komme tilbake til hvordan regjeringen på en mest mulig hensiktsmessig måte vil presentere kunnskap og data om livskvalitet.

Flertallet fremmer på den bakgrunn følgende alternative forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for hvordan de vil gjøre tilfanget av data om livskvalitet tilgjengelig på en best mulig måte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti fremmer i tillegg følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et nettsted med en helhetlig fremstilling av livskvaliteten i Norge og sørge for at det utgis en rapport om livskvalitet annethvert år.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen rapportere om status for livskvaliteten i Norge som helhet, og for utvalgte sårbare grupper, i de ordinære statsbudsjettbehandlingene i Stortinget.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti støtter forslagene om et bedre målesystem for livskvalitet. God kunnskap er viktig for å ta gode beslutninger. Disse medlemmer mener det er de gode beslutningene som er målet, ikke målesystemene i seg selv. Disse medlemmer ber derfor regjeringen jobbe for å bruke målingene til å fatte bedre beslutninger som gagnar de mange, ikke de få.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen etablere et nettsted med en helhetlig fremstilling av livskvaliteten i Norge og sørge for at det utgis en rapport om livskvalitet annethvert år.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen rapportere om status for livskvaliteten i Norge som helhet, og for utvalgte sårbare grupper, i de ordinære statsbudsjettbehandlingene i Stortinget.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I–IV fremmes av en samlet komité. Tilråding V fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen følge opp hovedanbefalingene i Helsedirektoratets rapport «Gode liv i Norge», slik at helhetlig informasjon om livskvalitet kommer inn i grunnlaget for helsepolitikken.

II

Stortinget ber regjeringen integrere målene for livskvalitet i styringen av helsevesenet i større grad enn i dag.

III

Stortinget ber regjeringen avklare om Folkehelseinstituttet er den best egnede etaten for koordineringen av målesystemet for livskvalitet.

IV

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan man kan utvide eksisterende nasjonale undersøkelser om livskvalitet, herunder hvordan man kan legge til rette for nødvendig støtte til fylkeskommunale/kommunale undersøkelser for best mulig datatilfang.

V

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for hvordan de vil gjøre tilfanget av data om livskvalitet tilgjengelig på en best mulig måte.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 12. april 2018

Olaug V. Bollestad

leder

Bård Hoksrud

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråd Åse Michaelsen til Stortingets presidentskap, datert 2. mars 2018****Dokument 8:130 S (2017-2018) - Representantforslag om et bedre målsystem for livskvalitet, helse og det gode liv i Norge ut fra behovet for helhetlig informasjon**

Det vises til oversendelse fra helse- og omsorgskomiteen 13. februar 2018, vedrørende Dokument 8: 130 S (2017-2018) fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Olaug V. Bollestad, Ingvild Kjerkol og Kjersti Toppe.

Komiteen ber om statsrådets uttalelse til følgende representantforslag:

1. Stortinget ber regjeringen følge opp hovedanbefalingene i Helsedirektoratets rapport "Gode liv i Norge", slik at helhetlig informasjon om livskvalitet kommer inn i grunnlaget for helsepolitikken.
2. Stortinget ber regjeringen utvide eksisterende nasjonale undersøkelser om livskvalitet og legge til rette for økt støtte til fylkeskommunale/kommunale undersøkelser.
3. Stortinget ber regjeringen etablere et nettsted med en helhetlig fremstilling av "Livskvalitet i Norge" og sørge for at det utgis en rapport om livskvalitet annethvert år.
4. Stortinget ber regjeringen avklare om Folkehelseinstituttet er den best egnede etaten for koordinering av målsystemet for livskvalitet.
5. Stortinget ber regjeringen integrere målene for livskvalitet i styringen av helsevesenet i større grad enn i dag.

Svar

Offentlig politikk og forvaltning skal innrettes slik at den understøtter den enkeltes evne og muligheter for et godt og meningsfullt liv. Jeg støtter forslagsstillerne i at det er en svakhet at vi ikke har gode mål for livskvalitet, og mål på forutsetninger for best mulig livskvalitet for alle. I den forrige folkehelsemeldingen som denne regjeringen la frem (Meld. St. 19 (2014-2015)) står det at all ny politikk må måles opp mot om den styrker eller svekker den enkeltes mestring og kontroll over eget liv.

Til dette trenger vi å utvikle bedre verktøy, både for å måle livskvalitet, men også hvordan vi skal ta kunnskap om livskvalitet bedre i bruk i vår politikkutvikling. Bedre systemer for måling av livskvalitet er et verktøy som potensielt kan bli sentralt i utviklingen av samfunnet for å møte utfordringer knyttet til livskvalitet og sosial bærekraft.

Verdens helseorganisasjon, OECD og FN anbefaler å inkludere trivsel og livskvalitet som supplerende mål for

utvikling og vekst. Det som er helt grunnleggende i et demokrati er at det er samsvar mellom det som folk flest opplever av utviklingen i samfunnet, og det vi måler og bruker som grunnlag for styring. Det er eksempler på land hvor det er en økning i BNP, men når du spør folk, eller måler på andre måter viser det seg at livskvaliteten går ned. Dette utfordrer vår tradisjonelle måte å tenke og måle samfunnsutvikling på.

Økonomisk vekst er viktig, bl.a. for å sikre sysselsetting og at vi bruker samfunnets ressurser mest mulig effektivt. Men samtidig må vi sikre at de offentlige ressursene brukes slik at de over tid sikrer best mulig livskvalitet for befolkningen. Vi har alle ulike meninger om hva det gode liv og livskvalitet er, men det er noen grunnleggende forutsetninger som ligger i bunn som skaper rammer for at hver enkelt av oss gis muligheter til et godt liv.

Helse- og omsorgsdepartementet skal utgi en veileder til utredningsinstruksen om helsemessige vurderinger av tiltak. Det legges opp til at den også skal omfatte livskvalitet, dvs. hvordan tiltak kan vurderes ut ifra om det bidrar til å styrke eller svekke livskvalitet i befolkningen og sosiale forskjeller i livskvalitet. Dette vil da ev. knyttes opp mot bedre indikatorer og systemer for måling av livskvalitet.

1. Følge opp hovedanbefalingene i rapporten "Gode liv i Norge"

Jeg legger opp til å følge opp hovedanbefalingene i Helsedirektoratets rapport "Gode liv i Norge" og mener at regelmessige datainnsamlinger i hele befolkningen vil være et viktig styringsverktøy for å se om utviklingen går i riktig retning. Derfor har vi i "Mestre hele livet - regjeringens strategi for god psykisk helse (2017-2022)" sagt at regjeringen vil bidra til å videreutvikle datainnsamlinger og analyser om befolkningens livskvalitet på nasjonalt og lokalt nivå. Samarbeidet om dette inkluderer både Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og SSB og følges blant annet opp gjennom strategi for god psykisk helse. Det vil også være en bred omtale av dette i neste folkehelsemelding som kommer våren 2019.

Rapporten "Gode liv i Norge" følges nå opp med et arbeid for å gi konkrete anbefalinger for måling av livskvalitet i Norge. En arbeidsgruppe ledet av Folkehelseinstituttet vil om kort tid levere en rapport som svarer ut første anbefaling. Formålet med arbeidet er å bidra til en standardisert og nyansert verktøykasse for måling av subjektiv og objektiv livskvalitet i Norge. Dette arbeidet vil resultere i en ny rapport hvor det vil bli pekt på hvilke og hvordan nasjonale undersøkelser kan utvides med

spørsmål om livskvalitet. Per nå er det levekårsundersøkelsen EU-SILC som anses for å være mest aktuell. Den gjennomføres hvert år av Statistisk sentralbyrå og er en del av EU-SILC – samarbeidet (Statistics on Income and Living Conditions) som koordineres av Eurostat.

2. Utvide eksisterende nasjonale undersøkelser og legge til rette for økt støtte til fylkeskommunale/kommunale undersøkelser

Livskvalitet og trivsel er tema som er etterspurt i kommunene. Når måling av livskvalitet kommer på plass og data foreligger vil Folkehelseinstituttet presentere data på dette både i folkehelseprofilene og statistikkbankene. Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere hvordan vi på en god måte kan støtte fylkeskommuner og kommuner.

Fylkeshelseundersøkelsene har allerede noen spørsmål om livskvalitet, og det kan være aktuelt å revidere disse i henhold til de nye anbefalingene. I fylkeshelseundersøkelsene åpnes det også opp for å inkludere ulike tilleggsmoduler, og en mulig tilleggsmodul vil være ekstra spørsmål om livskvalitet.

3. Etablere nettsted for helhetlig fremstilling av "Livskvaliteten i Norge"

Rapporten "Gode liv i Norge" anbefaler å etablere et eget nettsted for presentasjon av livskvalitet i Norge. Jeg er enig at når vi får bedre data for livskvalitet er det viktig at denne er best mulig tilgjengelig. Vi vil komme tilbake til hvor det er mest hensiktsmessig å presentere kunnskap og data om livskvalitet.

4. Avklare om Folkehelseinstituttet er den best egnede etaten for koordinering av målesystemet

Det er mange ulike tilnærminger til livskvalitet, og dette berører en rekke sektorer, hvor helse er en. Det er flere steder som kan være aktuelle for å koordinere målesystemet for livskvalitet, herunder Folkehelseinstituttet og SSB. Måling av livskvalitet og koordinering av målesystemet vil jeg også omtale nærmere i Folkehelsemeldingen som legges frem våren 2019.

5. Integrere målene for livskvalitet i styringen av helsevesenet i større grad enn i dag

Jeg er opptatt av at omsorgstjenestene ikke bare skal behandle sykdom, de skal også kompensere for nedsatt funksjonsevne. Jeg mener det er et mål at tjenestene skal bidra til at personer med behov for omsorgstjenester skal ha mulighet til en aktiv og meningsfull tilværelse i fellesskap med andre. Som en del av oppdraget om å utvikle et nasjonalt kvalitetsindikatorsystem for helse- og omsorgstjenesten har Helsedirektoratet fått i oppdrag å utvikle indikatorer som kan måle brukernes mulighet til en aktiv og meningsfull tilværelse.

I 2016 fikk vi fire nye kvalitetsindikatorer som måler om personer med behov for omsorgstjenester får innfridd sine ønsker om bistand til å delta i samfunnet; i arbeid, utdanning og i ulike fritidsaktiviteter. I 2017 fikk vi ytterligere to indikatorer, nemlig dagaktivitetstilbud hos personer med demens og/eller stor kognitiv svikt og dagaktivitetstilbud hos personer med psykisk utviklingshemming. Indikatorene kan fungere som støtte til intern kvalitetsforbedring, til virksomhetsstyring og til helsepolitisk styring.

Men kvalitetsindikatorer er ikke helhetlige mål. Psykososiale kvalitetsdimensjoner og brukeropplevd kvalitet er vanskelige å måle på en standardisert, objektiv måte. For å vurdere kvalitet mener jeg at flere indikatorer må sees i sammenheng og kompletteres med annen kvalitetsinformasjon. Helsedirektoratet har fått i oppdrag å utvikle bruker- og pårørendeundersøkelser som kan gi kunnskap om brukeropplevd kvalitet i tjenestene. En pilotundersøkelse skal gjennomføres i mars 2018. Denne vil danne grunnlag for anbefalinger om videre drift og arbeid med spørreundersøkelsen.

De regionale helseforetakene har ansvar for at befolkningen i regionen får tilgang til spesialisthelsetjenester. De regionale helseforetakene styres blant annet gjennom årlige oppdragsdokument. I de årlige dokumentene er det konkretisert kvantifiserbare styringsmål som skal nås, og som kan bidra til bedre livskvalitet. De regionale helseforetakene rapporterer på Folkehelseinstituttets erfaringsundersøkelser i årlig melding til Helse- og omsorgsdepartementet.

